

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 11 februari 1895, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af justitieombudsmannens framställning rörande upphäfvande af forum privilegiatum för utländske adelsmän, som i riket inkommit.

I sin till innevarande Riksdag afgifna och till lagutskottet hänvisade embetsberättelse framställer justitieombudsmannen bland annat följande förslag till lagändring: att Riksdagen måtte för sin del besluta upphäfvande af det genom kongl. brefvet den 26 oktober 1748 meddelade stadgande derom, att tvister om arf med de flera mål, som uppräknas i 8 kap. 2 § rättegångsbalken och angå utländske adelsmän, som i riket inkommit, skola af hofrätten dömas; dock att de mål och ärenden, som vid den tid, detta beslut träder i kraft, äro på hofrätts pröfning beroende, skola af hofrätten med slut afhjelpas.

Till stöd för förevarande framställning anför justitieombudsmannen: »Enligt förenämnda kongl. bref, jemfördt med 8 kap. 2 § rättegångsbalken och kongl. förordningen den 10 januari 1755, upptaga hofrätterna tvister om arf och testamenten efter utländske adelsmän samt om förmynderskap för deras barn, der inregistreras jemväl bouppteckningar efter aflidne utländske adelsmän, der bevakas deras testamenten, och af hofrätt förordnas förmyndare för omyndige, tillhörande utländsk adlig slägt.

Tillämpningen af detta kongl. bref är emellertid så osäker och vacklande, att både de utländske adelsmännen och de personer, som med dem träda i rättsförhållande, derigenom kunna tillskyndas olägenhet och skada. Lika lätt som det i allmänhet är att afgöra, hvilka som tillhöra den på svenska riddarhuset introducerade adeln — endast dessa bland de svenske adelsmännen lära i allmänhet anses hafva forum i hofrätten — lika stora svårigheter erbjuda sig, då det blir fråga, huruvida i visst fall en person bör anses såsom utländsk adelsman. Här uppställa sig spörsmål, om uti ifrågavarande hänseende annan bevisning bör få anföras än offentlig myndighets intyg, och, derest endast sådant intyg godkännes, hvilken offentlig myndighet må anses förtjena absolut tilltro. Då vidare adelskap inom olika länder är af mycket olika natur, lärer en pröfning icke vara öfverflödig, huruvida det intygade utländska adelskapet är någorlunda jemförligt med det noga begränsade, som här i landet medför särskildt forum. En sådan pröfning torde emellertid icke af någon hofrätt företagas. I allmänhet och särskildt i Svea hofrätt synes en temligen liberal tolkning af 1748 års kongl. bref hafva gjort sig gällande. Kunna efterlevande visa något så när sannolika skäl, att den afidne varit utländsk adelsman, vare sig att dessa skäl grundas på officiella intyg eller enskilda utredningar, mottager hofrätten bouppteckning efter honom och låter testamente i hofrätten bevakas. Men sedermera kan det inträffa, att tvist uppstår om den dödes qvarlåtenskap och att i denna tvist motparten kan utreda, att den döde icke varit utländsk adelsman. Det har till och med händt, att sterbhusdelegare, som sjelfve ingifvit bouppteckning och bevakat testamente i hofrätt, sedermera funnit sin uträkning vid att anhängiggöra tvist om qvarlåtenskapen vid underrätt och der förebragt sådan utredning om att den afidne icke varit adelsman, att underrätten trots invändning upptagit saken, och att hofrätten, som förut inregistrerat bouppteckning och upptagit testamentsbevakning, måst godkänna underrättens uppfattning. I sådana fall uppstår då frågan: hvad kraft och verkan tillkommer inregistrering af bouppteckning och testamentsbevakning vid orätt forum?»

Justitieombudsmannen anför härefter ett särskildt fall, i hvilket en hofrätt på ansökan af utländsk adelsman förordnat en person till förmyndare för adelsmannens barn, ehuru en underrätt, lydande under annan hofrätt, redan förut utfärdat förordnande för annan person att vara förmyndare, och yttrar justitieombudsmannen vidare: »Det behöfver ej erinras, att något fel i ärendets behandling icke ligger domstolarne till last. I

ett ansökningsärende, der sökanden tilläventyrs ej har någon motpart, som kontrollerar hans uppgifter, behöfves det ju endast, att han för underdomstolen undanhåller, men i hofrätten förebringar bevisen för sitt utländska adelskap, för att oegentligheter, liknande de nu beskripta, skola kunna inträffa.

Såsom ännu ett exempel på de följder, osäkerheten på ifrågavarande område medför, kan anföras, att i många fall testamentstagare, oviss om testamentsgifvaren varit utländsk adelsman eller icke, verkställt bevakning af testamentet såväl i hofrätt som vid underrätt.

För öfrigt läser 1748 års kongl. bref äfven i så måtto tolkas olika, att, medan någre finna detsamma tillämpligt ej blott på den i riket inkomne utländske adelsmannen, utan ock på hans efterkommande, anse andre brefvet tillämpligt endast på den först nämnde.»

Då den ifrågasatta lagstiftningsåtgärden verkar i rigtning att åstadkomma önskvärd enhet i lagskipningen, får utskottet, under åberopande af de skäl justitieombudsmannen anført, hemställa,

att Riksdagen ville, i anledning af justitieombudsmannens ifrågavarande framställning, för sin del besluta följande

Lag

angående upphäfvande af rätt för utländske adelsmän, hvilka hit i riket inkommit, till särskildt forum i vissa mål.

Hvad i kongl. brefvet den 26 oktober 1748 stadgas derom, att tvister om arf med de flera mål, som uppräknas i 8 kap. 2 § rättegångsbalken och kunna angå utländske adelsmän, som hit i riket inkommit, skola på samma sätt, som om svenske adelsmän förordnad är, af hofrätten dömas, varder till all kraft och verkan upphäfdt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1896; dock att dels de mål eller ärenden, som på grund af berörda kongl. bref blifvit derförut i hofrätt anhängigjorda, skola af hofrätten handläggas och med slut afhjelpas, dels de förmynderskap, i afseende på hvilka enligt samma kongl. bref vårdnaden före 1895 års utgång blifvit af hofrätt utöfvad, skola jemväl derefter förblifva under hofrättens inseende, till dess i laga ordning kan varda annorlunda förordnad.

Stockholm den 11 februari 1895.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Herrar *Ölander* och *J. Anderson* hafva begärt få här antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.